

Спровођење организованог скрининг програма на рано откривање рака дојке на подручју Нишавског и Топличког округа

Организовани скрининг на рак дојке је организовано, масовно позивање здравих жена узраста од 50 до 69 година на мамографско снимање и тумачење снимака, праћено контролом квалитета и извештавањем. Организовани скрининг на рак дојке се ради у циклусима на две године. Са спровођењем Националног скрининг програма на рано откривање рака дојке Дом здравља Ниш је кренуо почетком фебруара 2013 године, док се у Дому здравља Прокупље и ОБ Прокупље скрининг спроводи од јануара 2016. године

Акциони план за скрининг карцинома дојке сачињен је на основу Националног програма Србија против рака и Упутстава за скрининг Саветодавног одбора Министарства здравља Републике Србије.

Спровођење скрининга карцинома дојке доприноси побољшању здравља становништва, јер се превентивним мерама могу открити злоћудни тумори у раним стадијумима када су изгледи за излечење велики. Примарна превенција даје минималне резултате док се као ненадмашена метода у секундарној превенцији - скринингу за рак дојке - препознаје мамографски преглед.

Рак дојке је најраспрострањенија врста канцера међу женама у Европи (око 430.000 новооболелих жена) и свету уопште па и у Србији.

Карцином дојке је најчешћи малигни тумор код жена у Републици Србији. Сваке године региструје се око 4 000 новооткривених случајева ове болести, што представља више од четвртине свих малигних болести код жена. Од карцинома дојке годишње умре 1600 жена, што чини око 18% смртности од карцинома. Стопа морталитета од карцинома дојке у великој мери зависи од успешности спровођења превентивних програма. Када се рак дојке открије у најранијој фази болести, шансе за излечење су велике. Откривање карцинома дојке у раној фази поред високе шансе за излечење, омогућава и примену поштедних хирушких интервенција, бржи опоравак, смањене инвалидности, бољи квалитет живота као и смањење трошкова лечења и индиректних трошкова болести. Скрининг омогућава не само откривање карцинома дојке у раној фази, већ и откривање преканцерозних промена чијим се уклањањем спречава настанак малигних промена. У земљама, углавном развијеним, у којима се скрининг успешно примењује већ неколико деценија, забележен је драстичан пад смртности од карцинома дојке.

Служба за радиолошку дијагностику Дома здравља Ниш, пружа све неопходне информације у вези спровођења овог скрининг програма и обавља мамографију. Пацијенткиње позива Кол центар Дома здравља према формираном регистру жена, заказује по 24 прегледа дневно за сваког гинеколога и води свеску позива. За 2023. годину у Дому здравља Ниш планира се да

скринингом буде обухваћено 11%, односно око 4 000 жена старосне доби од 50-69 година са подручју града Ниша. Планира се да се недељно мамографски прегледа укупно 150 жена. Позивају се прво женске особе рођене 1954. године, а затим женске особе рођене 1973. године, које нису биле на мамографском прегледу уназад две године. Медицинска сестра на гинекологији води евиденцију одазваних и евиденцију жена које не пристају на учешће у скринингу и заказује мамографске прегледе. Очекује се да ће дневно по гинекологу бити заказано 1-2 мамографска прегледа.

Гинеколог попуњава протокол за скрининг карцинома дојке и упућује пацијенткињу на мамографски преглед. Пацијенткиње се у заказаном термину јављају радиолошком техничару на мамографски преглед. Рентген техничари врше снимање пацијенткиња 5 дана недељно у две смене. Прво читање врше радиолози Дома здравља, а друго читање радиолози Центра за радиологију УКЦН. ЦД –и, протоколи и налази радиолога из првог читања радиолога Дома здравља се службено прослеђује радиолозима Центра за радиологију КЦН. Супервизију спроводи Центар за радиологију УКЦН једном месечно, код жена код којих је приликом првог и / или другог читања уочена промена на дојци. Извештаје мамографија радиолози из УКЦН службено достављају координатору за скрининг рака дојке ДЗ Ниш. Пацијенткињи резултате саопштава гинеколог у року не дужем од 3 недеље од мамографског прегледа.

Уколико је потребна даља дијагностика, пацијенткиња се упућује на прегледе од стране изабраног гинеколога уз упут, на коме је наглашено да је пацијенткиња из скрининга. Даља дијагностика и лечења се врши на Институту за онкологију УКЦН. Пацијенткиња се са налазом биопсије или са отпусном листом и попуњеним формуларом "Клинички пут дојка" из Института за онкологију УКЦН враћа изабраном лекару, који формулар прослеђује координатору за скрининг рака дојке Дома здравља Ниш.

За 2023-ту годину у ДЗ Прокупље планира се да скринингом буде обухваћено око 20 % жена узраста од 50 до 69 година односно око 700 жена. Планира се да се недељно укупно мамографски прегледа 15 жена. С обзиром да Дом здравља Прокупље не располаже мамографом, мамографија ће се радити у Општој болници Прокупље на одељењу за радиологију. Позивају се прво женске особе рођене 1972 године, а затим женске особе рођене 1953 године, које нису биле на мамографском прегледу уназад две године.

Пацијенткиње позива Превентивни центар Дома здравља Прокупље према формираном регистру жена, заказује по три мамографска прегледа дневно и води свеску позива. Медицинска сестра Превентивног центра води евиденцију одазваних и евиденцију жена које не пристају на учешће у скринингу и заказује мамографски преглед. У договору са Радиолошком службом опште болнице Прокупље заказује три мамографска прегледа дневно.

Гинеколог попуњава протокол за скрининг карцинома дојке и упућује пацијенткињу на мамографски преглед. Извештај мамографије радиолози из Опште болнице Прокупље службено прослеђују координатору Дома здравља Прокупље. Пацијенткињи резултате саопштава гинеколог у року не дужем од три недеље од мамографског прегледа. Уколико је потребна даља дијагностика, пацијенткињу упућује на преглед и заказује, избрани гинеколог уз упут и извештај за радиологе болнице. Даља дијагностика и лечење се врши на Институту за онкологију Ниш. Пацијенткиња се са налазом биопсије или са отпусном листом и попуњеним формуларом "Клинички пут дојка" из Института за онкологију Ниш враћа изабраном лекару, којин формулар прослеђује координатору за скрининг Дома здравља Прокупље.

Мр сц др Ана Стефановић